

Doktori (Ph.D) értekezés tézisei

**MAGYARORSZÁG ÉS SZLOVÁKIA
SZÁMVITELI SZABÁLYOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ
INTEGRÁCIÓS KÖVETELMÉNYEIRE TEKINTETTEL**

Ing. Suhányi Erzsébet

Miskolc, 2003

**MISKOLCI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

**A doktori program címe: Vállalkozáselmélet és gyakorlat
Vezetője: Dr. Nagy Aladár, a közgazdaságtudomány doktora**

**MAGYARORSZÁG ÉS SZLOVÁKIA
SZÁMVITELI SZABÁLYOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ
INTEGRÁCIÓS KÖVETELMÉNYEIRE TEKINTETTEL**

Ing. Suhányi Erzsébet

**Tudományos vezető: Dr. Gál Jolán,
a közgazdaságtudomány kandidátusa**

Miskolc, 2003

TARTALOMJEGYZÉK

1 A KUTATÁS CÉLJA, AKTUALITÁSA	3
1.1. A kutatás célja	3
1.2. A kutatás aktualitása	5
2. A KUTATÁS FORRÁSA, ADATBÁZISAI ÉS FELDOLGOZÁSA	5
3. A KUTATÁS MENETE	6
4. AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE	6
5. KÖVETKEZTETÉSEK, ÚJ EREDMÉNYEK ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS MEGÁLLAPÍTÁSOK	8
5.1 Következtetések	8
5.2 Új eredmények	13
5.3 Újszerű tudományos megállapítások	19
6. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK JELENTŐSÉGE	25
7. PUBLIKÁCIÓK	26

*„A kettős könyvvitel az egyike
a legötletesebb emberi feltalálásnak,
és minden jó vállalkozónak
használni kellene.”*

Goethe

1. A KUTATÁS CÉLJA, AKTUALITÁSA

1.1 A kutatás célja

A számviteli információk jelentősége a piacgazdaságban folyamatosan felértékelődik a vezetői döntések előkészítésében, a döntések meghozatalában és ellenőrzésében. A számvitel közvetlenül kapcsolatban áll az irányítási folyamattal, de főleg a döntési folyamattal és a felhasználók számviteli információs szükségleteivel. Az irányítás minősége nem csak az egyes irányítási eszközök tökéletesítésétől függ, de visszatükröződik az aktuális és pontos információs követelményekben is. Aktuális, pontos és valós információt azonban csak a vállalkozás jól működő információs rendszere képes adni.

A számvitel a közgazdaságtudományok körébe tartozik, egységes és jól kidolgozott elmélettel, fejlődése a változó politikai és gazdasági feltételek visszhangja volt, amelyet az irányítás céljai és szükségletei határoztak meg. A számvitel a vállalkozás egyik legfontosabb információs forrása, úgy is nevezik, mint az „üzlet nemzetközi nyelve“.

A kutatásom célja:

- **A számviteli információk elhelyezkedésének vizsgálata az információs rendszerben**, amely megalapozza a téma későbbi feldolgozását és megkönnyíti a következtetések levonását. Az előbbieket kiegészítve történeti áttekintést adok a számvitel **keletkezéséről és fejlődéséről**. Összehasonlítom négy fejlett ország – az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Németország és Franciaország - számvitelének fejlődését. Hangsúlyt fektetek Magyarország és Szlovákia számviteli fejlődésének részletes bemutatására.

- **Magyarország és Szlovákia számviteli szabályozásának összehasonlítása, az eltérések megállapítása.** Az 1989. évi rendszerváltást követően megnyílt Magyarország és Szlovákia számára annak a lehetősége, hogy politikai és gazdasági berendezkedését átalakítsa, összehangolja a fejlett nyugati demokráciákkal. Ez a változás kihatott a két ország kereskedelmi tevékenységére, és a kereskedelmi kapcsolatok mellett előtérbe kerültek a befektetések mind a szlovák, mind a magyar vállalkozók részéről. Szükséges, hogy a magyar vállalkozó ismerje Szlovákia számviteli szabályozását, valamint ismerje és értelmezni tudja azokat az információkat, amelyeket a vállalatok beszámolóit tartalmaznak. Ezen ismeretek segítik a vállalkozókat a befektetési és egyéb üzleti döntéseik meghozatalában.
- **A számvitel harmonizációja érdekében a jelenlegi szabályozásokban meglévő eltérések feltárása.**

Világszerte három fő, egymástól eltérő számviteli rendszer hatása érvényesül a nemzeti számviteli szabályozásokban:

- 1) *Az Európai Unió számviteli irányelvei* (a 4. és a 7. irányelvek a beszámoló készítésének keretszabályairól),
- 2) *A nemzetközi számviteli standardok* (International Accountancy Standards – IAS),
- 3) *Az Amerikai Egyesült Államokban általánosan elfogadott számviteli alapelvek* (Generally Accepted Accounting Principles - US-GAAP).

Úgy gondolom, nem lenne teljes a kutatómunkám, ha a fentiekben felsorolt számviteli rendszerek elméletét és gyakorlatát nem vizsgálnám, hangsúlyt helyezve az Európai Unióban érvényes irányelvekre és a nemzetközi számviteli standardokra. A jelenlegi számviteli szabályozás részletes elemzése alapján az eltérések feltárhatók és a szükséges korrekciók meghatározhatók.

1.2 A kutatás aktualitása

Magyarország és Szlovákia fő külpolitikai célkitűzése az Európai Unióhoz való csatlakozás lett. A teljes jogú tagság elnyerésének számos feltétele van, többek között a jogrendszer harmonizációja is, melynek részterülete a számvitel harmonizációja. Tehát az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítéseként a számvitel területén is el kell érni a teljes harmonizációt. Az egységes elveken nyugvó beszámoló-készítés felé való nemzetközi elmozdulás befolyásolja a csatlakozásunk időpontjáig elvégzendő feladatainkat, ezért szükséges megismernünk a számvitel nemzetközi fejlődési irányzatait és a változásokat irányító szervezetek felépítését.

A téma aktualitását egyértelműen kiemeli az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa 2002. július 19-ei 1606/2002. számú rendelete, melynek értelmében 2005. január 1-jétől a tőzsdén jegyzett társaságok összevont (konszolidált) éves beszámolójukat a nemzetközi számviteli standardok szerint kötelesek készíteni. A rendelet értelmében a tagállamok megengedhetik vagy előírhatják, hogy a tőzsdén nem jegyzett társaságok is az összevont vagy éves beszámolójukat a nemzetközi számviteli standardokkal összhangban készítsék el. A szabályozás célja a nemzetközi számviteli standardok közösségen belüli adaptálása a számvitel harmonizálása érdekében.

2. A KUTATÁS FORRÁSA, ADATBÁZISAI ÉS FELDOLGOZÁSA

A kutatás céljának elérése érdekében vizsgáltam a magyar és a szlovák számvitel szabályozását, a világon érvényesülő fő számviteli rendszereket. Feldolgoztam az egyes rendszerektől való eltéréseket, rámutattam a még meglévő szabályozásbeli különbségekre.

Az összegyűjtött nemzetközi és hazai szakirodalom tanulmányozásából és feldolgozásából a kutatási eredményeket nemzetközi és hazai konferenciákon és

szaklapokban is ismertettem. A kutatási eredményemmel kapcsolatos véleményeket, észrevételeket a kutatási munkám során figyelembe vettem.

3. A KUTATÁS MENETE

- a.) **A kutatás problémájának megfogalmazása.** Arra kerestem a választ, hogy a magyarországi és a szlovákiai számviteli szabályozásban milyen eltérések találhatók. Továbbá a két ország szabályozása milyen mértékben felel meg a harmonizációs követelményeknek, szükséges-e és mely területen a szabályozás módosítása.
- b.) **Történeti áttekintést és értékelést végeztem.** Kutatásom során hazai és külföldi szakirodalomra egyaránt támaszkodtam. A témához kapcsolódóan 42 szócikket, 10 törvényt és rendeletet, 53 szakkönyvet és tanulmányt gyűjtöttem össze és dolgoztam fel, amelyet részletesen az irodalomjegyzék tartalmaz.
- c.) **A kutatási hipotézisek megfogalmazása.** Kutatási témám megfogalmazásakor azokból a feltételezésekből indultam ki, hogy a két ország gazdaságtörténeti fejlődése hasonló volt, ez a hasonlóság megjelenik a számvitel szabályozásában is. A nemzetközi számviteli szabályozástól a két ország szabályozása eltérő.
- d.) Az Európai Unió 4. irányelvét, a nemzetközi számviteli standardokat és a két ország számviteli szabályozását részletesen **elemeztem.**
- e.) A részletes elemzés, összehasonlítás alapján **következtetéseket vontam le.**

4. AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Az értekezést négy fejezetre osztottam, amelyekben a következő gondolatmenetet követtem:

1. fejezet: A számvitel

Ebben a fejezetben történeti áttekintést adtam a számvitel kialakulásáról és fejlődéséről. Jellemeztem a számvitel fogalmát és feladatát hazai és külföldi szakirodalomban

feldolgozott elméletek alapján. Vizsgáltam a számviteli információs rendszer elemeit, és pedig a pénzügyi számvitelt, a vezetői számvitelt és a környezetvédelmi számvitelt. Elhelyeztem a számviteli információs rendszert a vállalati információs rendszerben.

2. fejezet: A számvitel fejlődése és jelenlegi helyzete

Vizsgáltam a számvitel fejlődését és jelenlegi helyzetét négy kiválasztott országban. Ezek az országok az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Németország és Franciaország. Ezt követően Magyarország és Szlovákia számviteli szabályozásának fejlődését részletesen vizsgáltam.

3. fejezet: Szlovákia és Magyarország jelenleg hatályos számviteli előírásainak összehasonlítása

Ebben a fejezetben Szlovákia és Magyarország 2002-es évben hatályos számviteli előírásait hasonlítottam össze. Bemutattam Szlovákia számviteli törvényének előírásait. A kettős könyvvitelt vezető vállalkozások éves beszámolójának (a mérleg, az eredménykimutatás, a kiegészítő melléklet) és az üzleti jelentésnek formális és tartalmi összehasonlítását táblázatokba foglaltam, majd a megállapított eltéréseket értékeltem, példákkal szemléltettem. Táblázatban bemutattam a különböző számviteli rendszerekben megfogalmazott filozófiát és a számviteli alapelveket, és vizsgáltam ezek beépülését a két ország számviteli szabályozásába.

4. fejezet: A számvitel harmonizációja

Ebben a fejezetben kiemeltem a három fő számviteli rendszer – Az Európai Unió irányelvei, a nemzetközi számviteli standardok és az Amerikai Egyesült Államok általánosan elfogadott számviteli alapelvek – jellemzőit, és összehasonlítottam a szabályozást befolyásoló tényezőket az Európai Unióban, Magyarországon és Szlovákiában. Ezt követően az Európai Unió 4. irányelve, a magyar és a szlovák szabályozás, majd a nemzetközi számviteli standardok, a magyar és a szlovák szabályozás részletes vizsgálatánál megállapított eltéréseket tárgyaltam.

*„A beszámoló a vállalat önarcképe,
amelyet a menedzser fest
a könyvelő közreműködésével,
de a színeket a tulajdonos keveri.”*

Ismeretlen szerző

5. KÖVETKEZTETÉSEK, ÚJ EREDMÉNYEK ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

5.1 Következtetések

1. A számvitel tartalma, célja és helye

A számvitel meghatározásánál hat definíciót ismertettem különböző szerzőktől. A definíciók közös elemei rámutatnak a számvitel tartalmára és céljára:

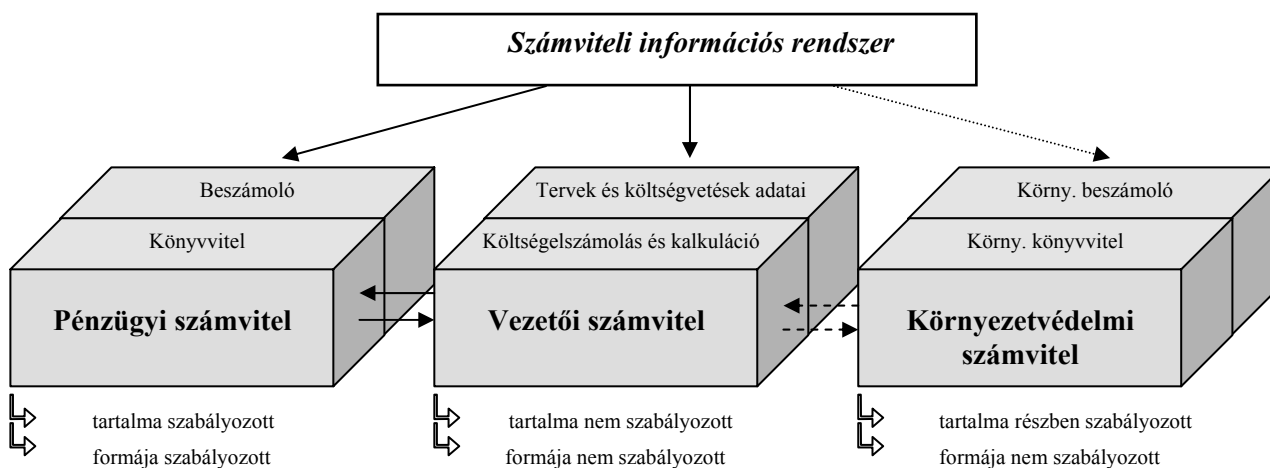
- a) A számviteli tevékenység tulajdonképpen **információs szolgáltatás**. A számvitel témakörbe a **gazdasági információk** tartoznak.
- b) Az információs szolgáltatás tárgyára vonatkozóan kihangsúlyozásra kerül **egy adott üzleti egység gazdasági tevékenysége**.
- c) A számviteli tevékenység célja a vállalatot érintő gazdasági döntéseket hozó **belső felhasználók kiszolgálása**.
- d) A számvitel a tájékoztatásnak, publicitásnak egyfajta eszköze **a külső felhasználók és a döntéseket hozók** részére.

Az értekezésemben feldolgozott szakirodalmak alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a számvitel elsősorban vállalati tudományág, mint a **vállalati irányítás eszköze** jött létre és fejlődött ki, de a számvitel által nyújtott információkat ágazati, nemzeti és nemzetközi körökben is felhasználják.

Az információkat ma már információs rendszerek biztosítják. A **vállalati információs rendszer egyik fontos részrendszere a vezetői információs rendszer**, amely a vezetők döntési igényeinek megfelelően csoportosított és feldolgozott információkat közvetít. A **számviteli információs rendszert a vezetői információs rendszer részeként tekinthetjük**, és kialakításánál figyelembe kell venni a vállalkozás sajátosságait, az információs igényeket.

2. A számviteli információs rendszer elemeinek kiegészítése a környezetvédelmi számvittel

A feldolgozott adatok köre és az általa szolgáltatott információkat igénybe vevők személye alapján osztályozott számviteli információs rendszer 2+1 területre osztható. Ezek az elemek vagy területek egymást feltételező fejlődési fokai a számvitelnek, és azonos információs rendszerre épülnek. A számviteli információs rendszert alkotó alapelemek a **pénzügyi számvitel**, a **vezetői számvitel** és a **környezetvédelmi számvitel**.

1. ábra: Számviteli információs rendszer szerkezete

3. Megállapítások a számvitel fejlődésének és jelenlegi helyzetének összehasonlításánál az Amerikai Egyesült Államokban, Angliában, Németországban és Franciaországban

A számvitel fejlődése és jogi szabályozása országonként eltérő. Összehasonlítottam a négy fejlett ország számvitelének fejlődését és jelenlegi helyzetét, amelyet az 1. táblázatban ismertetek.

1. táblázat: A számvitel fejlődése és jelenlegi helyzete a négy kiválasztott országban

	USA	Anglia	Németország	Franciaország
Fejlődés	<p>1911 – „kék ég törvény” az értékpapír ügyleteket szabályozza.</p> <p>1934 – Értékpapír törvény. Megalakul az Értéktőzsde Bizottság (SEC), amely szabályozza a tőzsdei vállalatok bejegyzési követelményeit és a számvitelt. A könyvviteli elszámolás lényegében az üzleti könyvelést fogja át. A Könyvviteli Eljárási Bizottság (CAP) megalkotja a számviteli standardokat (GAAP).</p> <p>1959-1973 – a Könyvviteli Elvi Tanács (APB) a standardalkotó.</p> <p>1973-tól a Pénzügyi Könyvviteli Szabványügyi Tanács (FABS) a standardalkotó.</p>	<p>1947 – a Társasági törvény tartalmazza a számviteli előírásokat.</p> <p>1960-as évek közepétől a számvitel összehangolt szabályozása, központi standard kidolgozása. Kötelező használatát a Társasági törvény írja elő.</p> <p>1970 – megalakul a Könyvviteli Standardok Operatív Bizottsága (ASSC).</p> <p>1976 – az ASSC-t átnevezik Könyvviteli Standard Bizottságra (ASC).</p> <p>1985 – vállalkozási törvény kiadása, amely tartalmazza a beszámoló fő részeinek formátumát, részletezését, értékelési eljárásokat.</p> <p>1990 – a standardokkal történő szabályozás legfőbb irányítója a Pénzügyi Beszámolási Tanács (FRC). A kötelező standardok megalkotása a Számviteli Standard Bizottság (ASB) feladata.</p>	<p>18. század vége – Kereskedelmi jogszabályok gyűjteménye, amely tartalmazza a könyvelésre vonatkozó előírásokat.</p> <p>1937 – Kötelező Birodalmi Számlakeret.</p> <p>1945 – a számlakeret kötelező jellege megszűnt. Ismét a Kereskedelmi törvény a szabályozás fő forrása. Ehhez kapcsolódik az ajánlott számlakeret (IKR) és a törvényekből levezetett általánosan elfogadott szabályszerű könyvelési alapelvek (GOB).</p> <p>1985 – Mérleg-irányelv törvény, ami a kereskedelmi törvény része. Egységesen kezeli a számviteli rendszert (üzemi és üzleti).</p> <p>1999 – ben alakult a Német Számviteli Standard Bizottság (DRSC). Ez konszernekre érvényes standardokat ad ki, amelyek törvényi felhatalmazás alapján készülnek. A Német Könyvvizsgálói Egyesület (IDW) a könyvvizsgálati standardokat és könyvelési eljárásokat dolgozza ki.</p>	<p>1940-es évek eleje – a Kereskedelmi törvény előírja a számlavezetést és a pénzügyi jelentés készítését.</p> <p>1947 – PCG általános számlakeret kiadása, amely kerettörvény és kötelező jelleggel bír. Átfogja az üzemi és üzleti könyvelést és a beszámoló összeállítását is. Egységesen kezeli a számviteli rendszert. Az Országos Számviteli Tanács (CNC) felelős a PCG előkészítéséért és a PCG szabályai alapján standardokat dolgoz ki.</p> <p>1957 – PCG újítás.</p> <p>1984 – PCG újítás.</p> <p>1998 – PCG átdolgozásával megalkották a Számviteli törvényt. Megalakul a Standard Bizottság (CRC). Feladata a standardok legalizálása rendelet formájában. A Sürgős Esetek Bizottsága a standardokhoz értelmezéseket készít, melyek nem kötelező jellegűek.</p>
Érdekvédelem	A tulajdonosok és a hitelezők érdekeit védi.	Befektetők és hitelezők érdekeit védi.	1985-ig a kormány céljait szolgálta. 1985-től befektetők, hitelezők és adóztatás érdekeit védi.	A kormány érdekeit szolgálja, emellett a tulajdonosok és hitelezők iránt is nyitott.
Filozófia	Igaz és valóság-hű összkép	Igaz és valós összkép	1985-ig igaz-pontos-teljes filozófia 1985-től igaz-valós összkép filozófia	1985-ig szabályosság-őszinteség filozófiája 1985-től igaz-valós összkép
Ellenőrzés	Hiteles Könyvvizsgálók Amerikai Intézete (AICPA) és az Értéktőzsde Bizottság (SEC) is jelentősen segíti a szabályok betartását a tőzsdén jegyzett cégek vonatkozásában.	Könyvvizsgálók és kis szerepe van az értéktőzsdének is. 1990-től a Pénzügyi Beszámolási Ellenőrző Egység (FRRP) is ellenőrzi a vállalkozásokat.	Könyvvizsgálók és adóellenőrök	Könyvvizsgálók és adóellenőrök

Jelenlegi szabályozás	<p>Számviteli standardok: - FASB – feladata a standardok megalkotása (GAAP)</p>	<p>Általános szabályok: - A Társasági törvény tartalmazza, és egyben előírja a számviteli standardok használatát. Számviteli standardok: - FRC - feladata a standardok felülvizsgálata és az ASB irányítása. - ASB – feladata a kötelező jellegű standardok megalkotása. A standardok elvi, keret jellegűek. Ezért szükséges értelmezéseket kiadni, illetve ajánlásokat (SORP), amely betartása nem kötelező.</p>	<p>Általános szabályok: - A számviteli rendet alapvetően a német Kereskedelmi törvény szabályozza. Számviteli standardok: - DRSC - a konszernekre vonatkozó kötelező jellegű standardokat ad ki. - IDW – dolgozza ki a számvitel teljes területére az állásfoglalásokat. Ténylegesen ezek alkotják a nemzeti standardokat, részletszabályokat. Betartásuk csak az IDW tagoknak kötelező.</p>	<p>Általános szabályok: - A Kereskedelmi törvény teszi kötelezővé a számlavezetést és a pénzügyi jelentések készítését meghatározott körben. - A Társasági törvény a konszolidált beszámolóval kapcsolatos előírásokat tartalmazza. - PCG – legfontosabb törvényi szintű szabályokat tartalmazza, amely 1998-tól a számviteli törvény. - CNC – felelős a PCG és más számviteli szabályokat is tartalmazó törvények előkészítéséért kormányrendelet alapján. Számviteli standardok: - CRC – feladata a standardok megalkotása. - A Sürgős Esetek Bizottsága – értelmezéseket ad ki, betartása nem kötelező.</p>
Beszámoló-készítés	A vállalkozók beszámolóikat az US-GAAP szerint készítik.	Az ASB standardok szerint. A nemzetközi tőzsdén jegyzett vállalatok az ASB és a nemzetközi standardok szerint is készítik.	A Kereskedelmi törvény szerint. Kizárólag a nemzetközi piacon résztvevő konszernek választhatnak, hogy az IAS, US GAAP vagy a német kereskedelmi törvény szerint készítik.	A tőzsdén jegyzett vállalkozás a nemzeti és az előírt nemzetközi standard szerint is készíti beszámolóját.

Elmondható, hogy az 1920-as évek végére kialakultak az egységes számviteli rendterületei, azonban **a számviteli szabályozás gyakorlata eltérő képet mutat**. Az USA-ban és Angliában a számvitel nem volt egységes rendszerbe foglalva, ezzel szemben Németországban és Franciaországban nemcsak megteremtették, de be is vezették azt. Az angolszász országokban a számvitel szabályozása lassan haladt előre és nem bírt kötelező jelleggel. A kontinentális Európában viszont az egységes szabályozást gyorsan megteremtették és kötelezővé tették. Németországban a II. világháború után a számvitel egységessége lazult és a fejlesztés fő területe a költségszámítás, költségelszámolás lett. Az angolszász területen a fejlesztés egyaránt érintette az egymástól elkülönített számviteli területeket, de látványos fejlődés a vezetői számvitel területén jelentkezett. Franciaországban a fejlődés az egységes számviteli rendszeren belül alakult. Az 1960-as évek elején megkezdődtek a számvitel, azon belül is **a beszámoló rendszer összehangolására irányuló törekvések**, amelyek segítik a világ integrációs törekvéseit. Amint látható, ennek ellenére is **maradtak jelentős különbségek** az egyes országok számviteli szabályozásában és beszámolási rendszerében.

4. A számvitel fejlődésének összehasonlítása Magyarországon és Szlovákiában

Az értekezésem 2. fejezetében feldolgoztam Magyarország és Szlovákia számvitelének fejlődését, amely mind a két országban **három szakaszra** osztható:

A II. világháború előtt és alatt mind a két ország számvitelére jellemző a német számvitel hatása. Németország veresége azonban nemcsak a megszállás alól szabadította fel országainkat, de rendkívüli horderejű politikai és társadalmi változások kiindulópontjává vált. Követelmény lett a normatív tervezési rendszer bevezetése a szovjet tervezési módszer mintájára. Ez a változás kihatott a számviteli szabályozás területére is. **1947-től Magyarországon és Csehszlovákiában rendeletek léptek hatályba a számvitel egységesítésére.** Szabályozásra került a kötelező számlakeret használata, az elszámolási alapelvek és a beszámoló készítés.

A második fejlődési szakasz kezdete az 1960-as évek közepére tehető. A kidolgozott reform legfőbb célkitűzései, hogy a központi tervezés előnyeit a piaci hatások előnyös oldalaival egészítsék ki, anélkül, hogy a piaci gazdálkodás hátrányai is érvényre jutnának. Ezentúl nem a központi tervelőírás teljesítése az ösztönző, hanem a vállalat egész teljesítménye. Ez a reform a két ország számvitelére is jelentős modernizáló hatással volt, amelyet **Magyarországon 1968-ban, Csehszlovákiában pedig 1971-ben törvényerőre emeltek.** A törvények szabályozták a vállalaton belüli könyvvizetést is.

Az 1988 - 1989-es években a politikai és gazdasági rendszerben jelentős változások kezdődtek. Szlovákia és Magyarország, de Kelet-Európa más államai is piacgazdaságra tértek át. A gazdaságban megjelentek a vállalkozások és a magántulajdon. Szükséges volt az állami szektor privatizálása és a gazdaság nyitottságának biztosítása. Ezek a változtatások a számvitel jellegének és funkciójának megváltoztatását vonták maguk után. **Az új számviteli rendszer alapjait Magyarországon az 1991. évi XVIII. Törvény, Szlovákiában pedig az 563/1991-es számú számviteli törvény képezte, amelyek az Európai Unió irányelveihez közeledtek.**

5.2 Új eredmények

1. Magyarország és Szlovákia számviteli előírásainak összehasonlítása során megállapított eltérések

Részletesen vizsgáltam **a két ország számvitelének 2002-ben hatályos előírásait**, és megállapítottam, hogy vannak eltérések a két rendszer között. Magyarországon a számvitel szabályozása nagyobb önállóságot nyújt a vállalkozásoknak. Szlovákiában a törvény keret jellegű, de az éves beszámoló készítésére és az elszámolási eljárásokra Pénzügyminisztériumi rendeleteket adtak ki. Választási lehetőség csak a Cash flow-kimutatásnál van, a többi kimutatás előírt nyomtatványok kitöltésével készül. **A mérlegnek és az eredménykimutatásnak** csak egy-egy változata van, eltérően a magyartól, ahol a mérleg két, az eredménykimutatás négyféleképpen készíthető. A kiegészítő mellékletnek csak egy változata van, tehát nincs külön teljes terjedelmű és egyszerűsített. **A számviteli politikát** Magyarországon minden vállalkozásnak el kell készíteni. Szlovákiában erre külön nem tér ki a számviteli szabályozás, csak a vállalat belső szabályzatának részét képezi.

Az eszközök mérlegben történő kimutatása különbözik. A magyar mérleg az eszközök piaci értékét mutatja (az értékhelyesbítés, az értékvesztés és a terven felüli értékcsökkenés elszámolása és visszaírása megengedett). A szlovák mérleg szintén az eszközök piaci értékét mutatja (az értékvesztés, a terven felüli értékcsökkenés és annak visszaírása megengedett), de csak a könyv szerinti érték nagyságáig. Ha a piaci érték magasabb, mint a könyv szerinti érték, a különbség nem mutatható ki értékhelyesbítésként.

Szlovákia számviteli előírásaiból hiányzik **a könyvviteli szolgáltatások** szabályozása. Mivel bárki végezhet könyvelési és beszámoló készítési tevékenységet, ez hátrányt jelent a számvitel minőségére.

Fontosnak tűnik megemlíteni azt is, hogy Magyarországon **az előtársaságoknál** kötelező a könyvvizetés. Szlovákiában a társaságok számviteli kötelezettsége csak a cégbejegyzés napjától van.

A szlovák vállalkozások, amelyek **egyszeres könyvvitelt vezetnek** és a tárgyidőszakban a törvényben felsorolt kritériumoktól eltérnek, a következő év január 1-jétől **kötelesek kettős könyvvitelre áttérni**. Magyarországon kötelesek áttérni a kettős könyvvitel vezetésére azt az évet követő második év január 1-jével, amikor az egyszerűsített beszámoló készítésére a törvényben rögzített feltételeknek két egymást követő évben már nem felelnek meg (2004. január 1-től az egyszeres könyvvitelt vezető vállalkozók mindegyike köteles áttérni kettős könyvvitelre).

2. A mérleg összehasonlítása során megállapított eltérések

A mérlegtételek tartalmi és értékelési vizsgálata során a szlovák mérleget a magyar mérleg „A” változatával hasonlítottam össze. A feltárt eltérések közül a legfontosabbakat a következőkben ismertetem.

Az immateriális javaknál eltérés van az egyösszegű értékcsökkenési leírás értékhatárában, az átszervezési költségek és az üzleti vagy cégérték kimutatásában. Szlovákiában az immateriális javak értékhelyesbítése nincs megengedve. Magyarországon sem terjed ki az immateriális javak teljes körére, csak a vagyoni értékű jogok és a szellemi termékek esetében megengedett.

A tárgyi eszközöknél eltérés van az egyösszegű értékcsökkenési leírás értékhatárában és az eszközök csoportosításában. A tárgyi eszközök értékhelyesbítése Szlovákiában nincs megengedve. Magyarországon a beruházások kivételével minden tárgyi eszköz átértékelhető. A beszerzett (megvásárolt) eszközök értékkülönbözete a magyar mérlegben nem szerepel a tárgyi eszközök között. Ennek Szlovákiában előírt elszámolására és kimutatására példát mutattam be az értekezésemben.

A pénzügyi befektetések tételeinek megnevezésénél találunk eltéréseket. Szlovákiában az értékhelyesbítés elszámolása nincs megengedve. Magyarországon értékhelyesbítés számolható el a részesedéseknél.

A követeléseket lejárat szerinti bontásban kell bemutatni.

Halasztott (látens) adókövetelés - Szlovákiában, ha a terv szerinti értékcsökkenési leírás nagyobb, mint az adózási szabályok szerint megállapított értékcsökkenési leírás, akkor a különbségből az adókulcs alapján meghatározott adót, mint halasztott adókövetelést számolják el a számviteli egységek. Ezt az előírást kötelező betartani a kapcsolt

vállalkozásoknál, más vállalkozások ezt a szabályt választhatják. Az eredménykimutatásban ez költségcsökkentő tétel, a mérlegben mint követelés jelenik meg.

A rövidlejáratú értékpapírok Szlovákiában nem képeznek külön csoportot, hanem azok a pénzügyi eszközök között jelennek meg. A saját részvények és üzletrészek értékét nem itt mutatják ki, ezek a saját tőke értékét csökkentik.

Az egyéb aktívák között kimutatott időbeli elhatárolásoknál szót érdemel az aktív árfolyamkülönbségek magyarázata. Szlovákiában a mérlegfordulónapi értékelésből adódó árfolyamkülönbözetest kétféleképpen kell elszámolni. A valutapénztár és deviza számlák árfolyamkülönbözését a ráfordítások vagy a bevételek számlán, a külföldi pénzügyi eszközök és kötelezettségek árfolyamkülönbözését az aktív vagy a passzív árfolyamkülönbözés számlán, mint időbeli elhatárolást kell elszámolni. Az aktív árfolyamkülönbözés (árfolyamvesztés) keletkezésekor kötelező a céltartalékképzés. Magyarországon a beruházáshoz, a vagyoni értékű joghoz kapcsolódó devizahitel, ha devizakészlettel nem fedezett, akkor a mérlegfordulónapi értékelésből adódó árfolyamvesztés teljes összegét pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaként számolják el, de ez az összeg időbelileg elhatárolható. Az utóbbi esetben a halasztott ráfordítások növeléseként és a pénzügyi művelet egyéb ráfordításának csökkenéseként számolják el. Ha a vállalkozó ezt az elszámolási módot alkalmazza, akkor köteles céltartalékot képezni. Szlovákiában a feltételezett aktív számla mérlegsoron olyan időbeli elhatárolásokat mutatnak ki, amelyek pontos értékét csak feltételezi a számviteli egység (pl. biztosítóval szembeni követelés, ha nem tudjuk a bevétel pontos összegét; a járó kamat, ha a bank még nem értesített a pontos összegről stb.).

A saját tőke tételeinek kimutatása eltérő. Szlovákiában lekötött tartalék tételt nem tartalmaz a mérleg, azonban a Részvénytársaságok, a Korlátolt felelősségű társaságok és az állami vállalatok kötelesek tartalékalapot képezni, amelyet a törvény alapján képzett tartalékalap mérlegsoron mutatnak ki. A szövetkezetek a kötelező tartalékalap értékét a fel nem osztható alap mérlegsoron mutatják ki. Ezeket a tartalékalapokat a veszteség fedezetére vagy a társaság kedvezőtlen gazdasági folyamatainak ellensúlyozására lehet felhasználni.

A számviteli időszak adózott eredménye mérleg sor az adózott eredményt mutatja. Nem tartalmazza a magyar mérleg szerinti eredményt. Szlovákiában az osztalékot vagy részesedést a következő számviteli időszakban számolják el, miután a közgyűlés vagy a taggyűlés jóváhagyta az éves beszámolót és az eredmény felosztását.

A **céltartalékok** fogalma Szlovákiában nem jelenik meg a számviteli törvényben. A törvény filozófiájából adódik a céltartalék képzés szükségessége. Az erre vonatkozó előírásokat az elszámolási eljárásokra kiadott minisztériumi rendelet tartalmazza. E szerint háromféle céltartalékot különböztetünk meg:

- a) törvény alapján képzett céltartalékok,
- b) árfolyamveszteség fedezetére képzett céltartalékok,
- c) egyéb céltartalékok.

A céltartalékok képzését és elszámolását értekezésemben részletesen feldolgoztam és példákkal is szemléltettem.

A **kötelezettségek** között a hátrasorolt kötelezettségeket Szlovákiában nem mutatják ki külön csoportban. A rövidlejáratú kötelezettségek csoportosítása eltérő. Magyarországon a hitelek a kötelezettségekben szerepelnek, Szlovákiában viszont külön csoportot képviselnek. A rövidlejáratú kötelezettségek között mutatják ki a szociális alapot is. Magyarországon ilyen alap nincs.

Halasztott (látens) adókötelezettség - Szlovákiában, ha a terv szerinti értékcsökkenési leírás kisebb mint az adózási szabályok szerint megállapított értékcsökkenési leírás, akkor a különbségből az adókulcs alapján meghatározott adót, mint halasztott adókötelezettséget számolják el. Kötelezően könyvelik a kapcsolt vállalkozások, más vállalkozásnál megengedett. Az eredménykimutatásban a költségek, a mérlegben a kötelezettségek között jelenik meg.

A szlovák mérlegben az **egyéb passzívák** egyik tétele a feltételezett passzív számla mérleg sor, amelyen olyan időbeli elhatárolásokat mutatunk ki, amelyek pontos értékét csak feltételezi a számviteli egység (pl. ki nem számlázott szállítások; a fizetendő kamat, amelyet a bank az üzleti évben nem számolt el stb.).

3. Az eredménykimutatás összehasonlítása során megállapított eltérések

Szlovákiában az eredménykimutatás összköltség eljárással, kizárólag lépcsőzetes formában készíthető, amely a Magyarországon előírt összköltség eljárású eredménykimutatás „A” változatával hasonlítható össze.

A két eredménykimutatás összehasonlításánál eltérést állapítottam meg a **bevételek csoportosításánál**. A szlovák eredménykimutatásban a hozam oldalon külön kell kimutatni az áruértékesítés és a termelés hozamát. Az exportértékesítés nem jelenik meg külön soron. Az adott évi ráfordításokat **költségnemek és jogcímek** szerint mutatják ki. Ezek elszámolására **egy számlaosztály** áll rendelkezésre. A **költség és ráfordítás fogalom nem különül el**.

Az **adózás** vonatkozásában külön kell az adókötelezettséget megállapítani és kimutatni a szokásos és a rendkívüli tevékenységből származó eredmény után. Az eredménykimutatásban a számviteli időszak gazdasági eredménye az adózott eredményt mutatja. **Osztalékot** csak a Közkereseti kereskedelmi társaság és a Betéti társaság kültagjai számára lehet kimutatni. Más vállalkozásoknál a tárgyévét követő év első közgyűlése, illetve taggyűlése dönt az adózott eredmény felosztásáról. Ekkor határoznak a nyereségalapok képzéséről és az osztalék összegéről, kifizetéséről. A kifizethető osztalék összegére vonatkozó szabályozás, hogy az osztalék kifizetése után a saját tőke nem csökkenhet a jegyzett tőke és a törvény alapján képzett tartalékalap összege alá. Osztalékelőleg fizetését a törvény nem engedi meg.

4. A kiegészítő melléklet összehasonlítása során megállapított eltérések

Szlovákiában és Magyarországon a kiegészítő melléklet készítésére vonatkozó előírásokban néhány eltérés található. A szlovák szabályozás nem tér ki például az ellenőrzés során feltárt **jelentős összegű hibák** eredményre, az eszközök és források állományára gyakorolt hatásának bemutatására, **az export értékesítés** árbevétele földrajzilag elhatárolt piacok szerinti bontására és a **környezet védelmével** kapcsolatos információkra, amelyeket a magyar kiegészítő melléklet azonban tartalmaz.

5. A Cash flow-kimutatás összehasonlítása során megállapított eltérések

A Cash flow-kimutatás mindkét országban a kiegészítő melléklet részét alkotja. A kimutatás összeállításának módjait a következő táblázatban ábrázolom.

2. táblázat: A CF-kimutatás módszerei

	<i>Működési tevékenység</i>	<i>Befektetési tevékenység</i>	<i>Finanszírozási tevékenység</i>
<i>Szlovákia</i>	1. Közvetlen módszer - tiszta közvetlen - módosított közvetlen 2. Közvetett módszer	Közvetlen módszer	Közvetlen módszer
<i>Magyarország</i>	Közvetett módszer	Közvetlen módszer	Közvetlen módszer

A táblázatból megállítható, hogy **Szlovákiában három, Magyarországon egy módszer alkalmazható** a működési CF összeállítására. A Magyarországon alkalmazott módszer a Szlovákiában megengedett közvetlen módszerrel hasonlítható össze. A megállapított eltérések:

Szlovákiában a pénzáramlás összegét a **pénzeszközök és a pénzeigenértékesek** (maximum 3 hónapos lejáratú forgatási célú értékpapírok és 3 hónapra lekötött bankbetétek) állapotának változása alkotja (év eleje és vége közötti különbség). Mind a három tevékenységnél elkülönítésre kerülnek az **alternatív** (tevékenységfüggő) és **egyéb tételek**, amelyekkel módosítani kell a CF-t, és itt csak a közvetlen módszer alkalmazható. Ezek a tételek a magyar kimutatásban nem különülnek el.

A működési tevékenység tartalmazza a térítés nélkül átadott eszköz nyilvántartási értékét és a támogatásokat, a végleges pénzeszköz átadást ill. átvételt a pénzügyi tevékenységeknél kell kimutatni. Magyarországon a pénzügyi CF-ra vannak hatással. A nyereségből képzett szociális alap a működési tevékenységek között szerepel. A lízing tevékenység, ha a vállalat cégbíróságon bejegyzett tevékenységi körébe tartozik, akkor a működési CF-ra, más bérbeadás esetén a befektetési CF-ra van hatással.

Szlovákiában a közeli személyeknek adott és tőlük kapott **hitel** a befektetési tevékenységek között kerül kimutatásra. Közeli személyek a következők: anyavállalat, leányvállalat, közös vezetésű vállalkozás, közeli rokonságban lévő személy, a vállalat vezetői stb. A magyar kimutatás ilyen felosztást nem tartalmaz, minden hitel a pénzügyi tevékenységeknél szerepel.

6. Az üzleti jelentés összehasonlítása során megállapított eltérések.

Üzleti jelentést Szlovákiában azok a vállalkozások kötelesek készíteni és azt könyvvizsgálóval felülvizsgáltatni, amelyek beszámolóját **könyvvizsgálati kötelezettség** terheli. Az üzleti jelentést a cégbíróságon **letétbe kell helyezni**. Magyarországon **az éves beszámolót és az összevont éves beszámolót** készítő vállalkozásoknak üzleti jelentést kell készíteni. Az üzleti jelentést nem kell a cégbíróságon letétbe helyezni, **megtekintését** a vállalkozás székhelyén minden érdekelt részére biztosítani kell, és lehetővé kell tenni, hogy arról teljes, vagy részleges másolatot készíthessen.

5.3 Új tudományos eredmények

1. A számviteli filozófiák és alapelvek összehasonlítása, ezek megjelenése a számviteli rendszerekben

Az alapelvek megjelennek az EU irányelveiben, a nemzetközi számviteli standardokban és az US GAAP-ban. Az értekezésemben táblázatban bemutattam a különböző számviteli rendszerekben megfogalmazott filozófiát és a számviteli alapelveket. Összehasonlítottam, hogy ezen alapelvek hogyan épülnek be az általam részletesen vizsgált két ország számviteli szabályozásába.

Megállapítottam, hogy a szlovák számviteli törvény **nem tartalmazza az alapelvek** egyértelmű **definícióit**, csak közvetlen magyarázza az egyes elvek betartásának előírásait. **A vállalkozás folytatásának elve és a tartalom elsődlegessége a formával szemben elv** nem érvényesül. **A költség-haszon összevetésének elve** betartására nincs szabályozás. **A lényegesség elvét** csak a konszolidált éves beszámolóban kell betartani. **A semlegesség elv** betartására sem Szlovákiában, sem Magyarországon nincs szabályozás.

2. Az US-GAAP, az IAS és az Európai Unió számviteli rendszerének vizsgálatánál eltéréseket állapítottam meg, amelyeket a jobb áttekinthetőség miatt táblázatban mutatok be.

3. táblázat: A számviteli rendszerek összehasonlítása

<i>Szemponatok</i>	<i>US-GAAP</i>	<i>IAS</i>	<i>EU irányelvek</i>
<i>Megközelítés</i>	Szabályok és szokások egységét képviseli a számvitel területén.	Gyakorlati alkalmazás minden lehetséges módjának összegyűjtése a céljuk.	Elvi megközelítésűek. Keret jellegűek, de egyes témákhoz részletes követelményeket fogalmaznak meg.
<i>Hatály, alkalmazási kör</i>	Formailag csak a tőzsdén jegyzett és forgalmazott cégekre vonatkozik.	Főleg a tőzsdén jegyzett és forgalmazott cégek alkalmazzák.	A hatálya alá tartoznak az EU tagállamokban meghatározott jogi formában működő társaságok.
<i>Alkalmazásuk módja</i>	Kötelező jellegűek a tőzsdei cégeknél.	Alkalmazásuk önkéntes, nem kötelező minden IAS-nek megfelelni.	A társasági jog keretében tartozó, a nemzeti törvényekbe illesztett, kötelező érvényűvé tett jogi szabályozások.
<i>Befolyásoló tényezők</i>	Alkalmazását a SEC írja elő. A tulajdonosok és hitelezők érdekeit védi.	Tisztán technikai szabályok.	A hitelező érdekeit védi, eredményelosztás, adózás feltételrendszere.
<i>Nyilvánosságra hozandó információk száma és összetettsége</i>	A beszámoló formája és tételei flexibilisek, csak minimum követelményeket ír elő.	Céljuk az elszámolások egységesítése. A kiemelt témakörök szerinti tárgyalással teljeskörű iránymutatást adnak.	A beszámolóra, annak tartalmára, szerkezetére, az értékelésre, a nyilvánosságra hozásra csak minimum követelményeket ír elő.

A gazdasági környezet **gyorsan változik**. A környezeti változások nemcsak a gazdálkodásra, hanem az ezt leképező számviteli információkra is hatást gyakorolnak. Ezt igazolja az a tény, hogy a **nemzetközi számviteli szabályozás is állandó változásban** van. Ez a számviteli szakemberektől is folyamatos **továbbképzést** igényel.

3. Az Európai Unió, Magyarország és Szlovákia számviteli rendszerének szabályozására ható tényezők összehasonlítása

Az Európai Unió irányelveinek való megfelelés kötelezettségét az egyes tagállamokban többféleképpen teljesítették. A nemzeti hatóságoknak jogában áll bizonyos fokú nemzeti szabályozási szabadság fenntartása. A következő táblázatban összehasonlítom a számviteli szabályozás rendszerét az EU-ban, Magyarországon és Szlovákiában. A táblázatban jól megfigyelhetők a nemzeti sajátosságok.

4. táblázat: A számviteli szabályozást befolyásoló tényezők az Európai Unióban, Magyarországon és Szlovákiában

Európai Unió	Magyarország	Szlovákia
Befolyásoló tényező: A szabályozás szintje		
Az egyes tagállamokban szinte teljes mértékben törvényekkel, másutt rendeletekkel és standardokkal szabályoznak, de előfordulnak ezek különböző arányú kombinációi is.	A szabályozás alapját törvény képezi. Ezt kiegészítik az egyes gazdálkodók éves beszámolójának sajátosságait szabályozó kormányrendeletek.	A szabályozás alapját törvény képezi, amely keret jellegű. Ezt kiegészítik a pénzügyminisztériumi rendeletek és a módszertani utasítások, amelyek az elszámolási eljárásokat, a beszámoló készítési sajátosságokat szabályozzák. A közzététel szabályait a kereskedelmi törvény és az ezt kiegészítő kormányrendelet szabályozza.
Befolyásoló tényező: Adózási előírások		
Néhány tagállamban nagyon erős az adózásnak a beszámolóra gyakorolt hatása, az abban megjelenő számviteli adatok képezik a fizetendő adó megállapításának az alapját. Máshol ez a hatás gyengébb, azonban a legnagyobbak kivételével itt is mindenki próbál megfelelni a pénzügyi hatóságoknak.	A kapcsolat szoros, ennek az adó megállapításához szükséges részletező nyilvántartásokra van hatása. Magyarországon is érvényesül a kis- és középvállalatok esetében, hogy egyszerűsítési céllal, az adóalap módosító tételek számának csökkentése és a viták elkerülése miatt az adótörvényben meghatározott normatív értékeket alkalmazzák a számvitelben is.	A kis vállalatoknál a hatás nagyon erős, mert beszámolóikat főleg az adózási előírások miatt készítik. A többi vállalat esetében is erős a kapcsolat, mert az adóalap-módosító tételek megállapításához részletes nyilvántartásokra van szükség, hasonlóan mint Magyarországon.
Befolyásoló tényező: A bíróság szerepe		
A bíróság valamennyi tagállamban számviteli kérdésekben is állást foglal, értelmezései jogforrást jelentenek, így elvi szinten jelentős szabályalkotó tevékenységet is folytatnak.	Jogsabályi szintre emelkedő értelmezések kiadása nem jellemző. A törvénytervezetet a parlament hagyja jóvá.	Jogsabályi szintre emelkedő értelmezések kiadása nem jellemző. A törvénytervezetet a parlament hagyja jóvá.
Befolyásoló tényező: Nemzeti számviteli standardokat alkotó testületek		
A standardbizottságok a legtöbb országban a szabályozási rendszer alapját képezik. Egyedül Ausztriában nem működik ilyen testület. Státuszuk alapján ezek lehetnek állami, magánkezdemenyvezésű vagy vegyes szervezetek.	Jelenleg még nem működik ilyen testület, magyar standardok még nem léteznek. A standardbizottság létrehozásának alapjait az újrakodifikált számviteli törvény tartalmazza. A törvény alapján a pénzügyminiszter által létrehozott Országos Számviteli Bizottság hasonló feladatokat lát el, mint egyes országok standardalkotói.	Jelenleg nem működik ilyen testület, szlovák standardok még nem léteznek. A pénzügyminisztérium 2000-ben létrehozta a Nemzeti Irányító Bizottságot, amely akcióterv szerint dolgozik és feladata többek között a nemzeti szabályozás és az IAS-ek összehangolásának irányítása.
Befolyásoló tényező: Tőzsdék		
Az IAS-eket szinte mindenütt elfogadják. Változó, hogy csak a külföldi ill. vegyes vállalatoknál, a konszolidált beszámolót készítőknél, vagy a hazai vállalkozók esetében is elfogadják-e az IAS-eket. Alkalmazásuk csak Spanyolországban és Portugáliában tilos.	Multinacionális cégek és határon túli tevékenységet végző hazai vállalkozások számára kötelező az IAS-ek használata, a többieknek megengedett.	Az IAS-ek használata megengedett, de gyakorlatban csak a tőzsdei vállalatok érvényesítik. A tőzsdei társaságoknak kétféle beszámolót kell készíteni.

Befolyásoló tényező: Szakmai szervezetek		
Kétféleképpen hatnak a szabályozás folyamatára: a standardbizottságok tagjaiként részt vesznek a szabályalkotásban, és ajánlásokat dolgoznak ki.	Közvetlenül csak a Magyar Könyvvizsgálói Kamara és az Országos Számviteli Bizottság van hatással a szabályozásra, melyek a törvényalkotáshoz javaslataikkal járulnak hozzá.	A Szlovák Könyvvizsgálók Kamarája és a Szlovák Számviteli Szakemberek Egyesülete van hatással a szabályozásra, melyek javaslataikkal járulnak hozzá a törvényalkotáshoz.
Befolyásoló tényező: Érdekvédelmi szervezetek		
A beszámoló készítőket képviselő szervezetek fontos elemei a tagállamok számviteli szabályozási rendszerének, erős képviselőjük van a legtöbb standardbizottságban.	Az érdekvédelmi szervezetek képviselik a jogalkotásban az ágazati érdekeket.	A Szlovák Adótanácsadók Kamarája javaslatait a Szlovák Könyvvizsgálói Kamarához nyújtják be, amely ezeket megvitatja.
Befolyásoló tényező: Egyes személyek		
A szakértőknek, egyetemi tanároknak, vezető jogászoknak nincs kiemelt szerepük a jogalkotásban, de magyarázataik, kiadványaik hatása mégis jelentős.	A gyakorlati munkára nagy befolyással bírnak a szakértők által írt kézikönyvek, szakfolyóiratokban megjelent értelmezések.	A gyakorlati munkára nagy befolyással bírnak a szakértők által írt kézikönyvek, szakfolyóiratokban megjelent értelmezések.
Befolyásoló tényező: Külső szervezetek		
Az EU irányelvek átvétele kötelező a tagállamok számára. Az irányelvekben nem szabályozott kérdésekben sok helyen az IAS-ekben foglalt technikai útmutatásokat követik.	A számviteli törvény az EU irányelveknek megfelelően került kialakításra, a még létező eltéréseket a törvény újrakodifikálásával megszüntették. A szabályozáson több helyen az IAS-ek hatása is megfigyelhető.	A számviteli törvény tartalmaz közös vonásokat az EU irányelvekkel, de teljes összehangolás 2003-tól várható a törvény újrakodifikálásával. A szabályozásban több helyen az IAS-ek hatása is megfigyelhető.

A számviteli szabályozás szintje mindkét országban **megfelel az EU követelményeinek**. Szükségesnek tűnik a számviteli és az adózási előírások különválasztása. **A nemzeti számviteli standardok** kidolgozása mind a két országban folyamatban van. A magyar számviteli törvény összhangban van az EU irányelvekkel, Szlovákiában a teljes összehangolást 2003-ban tervezik megvalósítani.

4. Az Európai Unió 4. irányelvének, Magyarország és Szlovákia számviteli szabályozásának összehasonlítása és az eltérések meghatározása

Kutatásom során vizsgáltam a 4. irányelv érvényesülését a tagállamokban, és összehasonlítottam a magyar és a szlovák számviteli előírásokkal. Megállapításaim szerint az irányelv 16 cikkének előírásaiban eltérés van. Ezeket az eltéréseket az értekezésemben részletesen elemeztem.

5. A nemzetközi számviteli standardok, Magyarország és Szlovákia számviteli szabályozásának összehasonlítása és az eltérések megállapítása

Jelenleg 34 nemzetközi számviteli standard és ehhez kapcsolódó 25 értelmezés van érvényben. A két ország előírásaival ezeket összehasonlítottam és 17 eltérést állapítottam meg, amelyeket az értekezésemben részleteztem. Ezeket az eltéréseket a következő táblázatban mutatom be.

5. táblázat: **Eltérések az IAS, a magyar és a szlovák előírások között**

IAS	Magyarország	Szlovákia
1. A beszámoló megközelítése:		
A tulajdonosoknak valóság-hű összkép bemutatás	A hitelezőknek megbízható-valós összkép bemutatás	Igaz és hű bemutatás
2. A beszámoló részei:		
Mérleg, Eredménykimutatás, Saját vagyon változás kimutatása, Cash flow, Számviteli politika és kiegészítő információk	Mérleg, Eredménykimutatás, Kiegészítő melléklet	Mérleg, Eredménykimutatás, Kiegészítő melléklet
3. Beszámoló készítés:		
Nincs meghatározva a fordulónap. A beszámoló részeinek szerkezete ajánlott. Az éves és konszolidált beszámoló szerkezete nem kerül elkülönítésre.	Fordulónap december 31., de ettől el lehet térni. Előírt szerkezetet be kell tartani. Az éves és konszolidált beszámoló szerkezete elkülönül.	Fordulónap december 31. és ettől nem lehet semmilyen esetben eltérni. Előírt szerkezetet be kell tartani. Az éves és konszolidált beszámoló szerkezete elkülönül.
4. A mérleg fordulónapját követő események:		
A vállalkozás folytatásának elve szerint. Meghatározzák azokat az eseményeket, amelyek módosítást követelnek.	A vállalkozás folytatásának elve szerint. Meghatározzák azokat az eseményeket, amelyek módosítást követelnek.	A vállalkozás folytatásának elve betartására nincs előírás. A fordulónapot követő események meghatározása hiányzik a szabályozásból.
5. Közbeső beszámoló:		
Készítése nem kötelező, megengedett. Részei ugyanolyan összetételűek mint az éves beszámolóé, de lehet egyszerűsítés.	Készítése nem kötelező, megengedett. Osztalék előleg fizetés esetén közbeső mérleg készítése kötelező.	Készítése nem kötelező, megengedett. Részei mérleg és eredménykimutatás.
6. Alapfogalmak:		
Definiálja az alapfogalmakat.	Definiálja az alapfogalmakat.	Definíciókat nem tartalmaz a törvény. Miniszteri rendelet csak felsorolja a tételek elemeit, fajtáit.
7. Értékelési eljárások:		
Használható bekerülési érték, folyóáras költség elszámolás, realizálható érték, jelenérték és objektív érték.	Bekerülési érték, folyóáras költség elszámolás, realizálható érték.	Bekerülési érték, folyóáras költség elszámolás, realizálható érték.
8. Alapvető hibák:		
Alapvető az a hiba, amelyek alapján a korábbi beszámolási időszak beszámolója nem megbízható. Javítása: -a nyitó mérleg halmozott eredmény sorával szemben lehet elszámolni - tárgyév eredményében, harmadik oszlop segítségével.	A szabályozás megkülönböztet: - jelentős összegű hibát, - lényegesen befolyásoló hibát. Az előző évi adatok mellett kell bemutatni külön oszlopban.	A törvény nem tartalmaz ilyen jellegű megfogalmazást. A minisztériumi rendelet kimondja, hogy a jelentős hibákat a rendkívüli ráfordítások és bevételek tételeként kell elszámolni. A jelentős hiba nagyságának meghatározását a vállalatok döntéseire bízza.
9. Alapítás-átszervezés költségei:		
Alapítás költségei nem aktiválhatóak. Átszervezési költségek csak abban az esetben aktiválhatóak, ha a tárgyi eszközök költségeiben aktiválhatóak.	Alapítás-átszervezés költségeit az immateriális javak között lehet kimutatni.	Alapítás költségei az immateriális javak között szerepelnek, Átszervezési költségeket az időbeli elhatárolás tételben kell kimutatni.

5. Következtetések, új eredmények és újszerű tudományos megállapítások

10. Immateriális javak értékcsökkenési leírása:		
Általában 20 év alatt kell leírni. Maradványérték nem állapítható meg. A leírási módszert és időt meg lehet határozni.	Alapítás, átszervezés aktivált értéke, kísérleti fejlesztés aktivált értéke – max. 5 év. Üzleti vagy cégérték – 5 év vagy ennél hosszabb. Vagyoni értékű jogok és szellemi termékek – nincs időkorlát. Maradványértéket meg lehet állapítani. A leírás módját meg lehet változtatni.	A leírás ideje 5 év és ennél rövidebb. Maradványértéket nem lehet megállapítani. A leírás módját nem lehet megváltoztatni.
11. Pénzügyi befektetések:		
Értékelése beszerzési vagy valódi értéken, majd újraértékelt és piaci értéken lehet kimutatni. Értékvesztés csak a tartós csökkenés esetében lehet. Értékhelyesbítést a saját tőkével szemben kell elszámolni.	Tartós értékcsökkenésnél értékvesztést kell elszámolni a ráfordítással szemben. Értékhelyesbítést csak a saját tőkével szemben lehet elszámolni.	Beszerzéskor vételáron értékelik. Ha a piaci ár csökken, értékcsökkenést kell elszámolni ráfordítással szemben. Értékhelyesbítést nem lehet kimutatni. NEM ÉRTÉKVESZTÉS ?
12. Céltartalékok:		
Nem lehet képezni tárgyi eszközökre. Ráfordításként számolják el. A standard részletesen foglalkozik a céltartalék értékelésével. Jelenérték számítás is lehet.	A céltartalékok képzése három részre osztható: - kötelező a várható kötelezettségekre, - lehetséges a jövőbeni költségekre, - önálló elhatározásból képzett céltartalékok. A tárgyi eszközök fenntartására lehet képezni. A várható értékre kell fedezetet képezni.	A minisztériumi rendelet alapján három csoportba sorolható a céltartalékképzés: - adótörvény alapján képzett, - árfolyamvesztésre képzett, - és egyéb céltartalékok. A céltartalék képzés értékelésére nincs útmutatás. A várható értékre kell fedezetet képezni.
13. Árfolyamváltozások:		
A nem realizált árfolyamkülönbséget a bevételek vagy ráfordítások között kell elszámolni. A pénzügyi befektetéseknél nem lehet elszámolni árfolyamkülönbséget.	A pénzügyi eszközökre, követelésekre és kötelezettségekre csak akkor kötelező a nem realizált árfolyamkülönbséget elszámolni, ha az összehatása jelentős.	Rövidlejáratú pénzügyi eszközök árfolyamkülönbségét bevételként vagy ráfordításként kell elszámolni. Pénzügyi befektetések, követelések és kötelezettségek nem realizált árfolyamkülönbségét időbeli elhatárolásként kell elszámolni. Az árfolyamvesztésre céltartalékokat kell képezni.
14. Pénzügyi lízing:		
A bérbevevő az eszközök között számolja el a lízing tárgyat kötelezettséggel szemben. Amortizációt számol el, a bérlet fizetésével egyidejűleg a kötelezettséget csökkenti. A tartalom elsődlegessége a formával szemben elv érvényesítése.	A bérbevevő az eszközök között számolja el a lízing tárgyat kötelezettséggel szemben. Amortizációt számol el, a bérlet fizetésével egyidejűleg a kötelezettséget csökkenti. A tartalom elsődlegessége a formával szemben elv érvényesítése.	A bérbevevő nem mutatja ki a pénzügyi lízing tárgyat az eszközök között. Nem számol el amortizációt. A forma elsődlegessége a tartalommal szemben elv érvényesítése.
15. Halasztott adó:		
Minden vállalkozó köteles halasztott adót kimutatni.	Halasztott adó kimutatás csak az összevont /konszolidáció/ beszámolóban jelenik meg.	A konszolidációba bevont vállalatoknál kötelező a halasztott adó kimutatása. A többi vállalatoknál megengedett.
16. Ráfordítások és bevételek:		
A nemük, felmerülési helyük és viselők szerint lehet kimutatni.	A nemük, felmerülési helyük és viselők szerint lehet kimutatni.	A ráfordításokat a költség nemük és jogcímük szerint mutatják ki.
17. Szegmensok kimutatása:		
Azok a társaságok, amelyek értékpapírjaival szabad forgalomban kereskednek, kötelesek tevékenységükről szegmensenkénti kimutatást készíteni	Csak a kiegészítő mellékletben kell kimutatni a szövegben feltüntetett bontásban.	Csak a kiegészítő mellékletben kell kimutatni a szövegben feltüntetett bontásban.

Az eltérések nem teljeskörűek, csak a lényegesebbeket választottam ki az értekezés megengedett terjedelme miatt. Már az előzőekben említést tettem arról, hogy a standardok felülvizsgálata és módosítása folyamatban van. A közeljövőben várható az

átdolgozott standardok világstandardokká való kihirdetése, amelyekben szűkítik a választási lehetőségeket is, így az eltérések száma várhatóan növekedni fog. A világstandardok érvényesítését az EU-ban is előírják, ami kihatással lesz Magyarország és Szlovákia számviteli szabályozására is.

6. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK JELENTŐSÉGE

Magyarország és Szlovákia számviteli előírásainak, majd e két rendszer és a világ három fő számviteli rendszerének összehasonlításával a meglévő eltéréseket kívántam meghatározni. Ilyen jellegű tanulmány még Magyarországon és Szlovákiában nem készült, ezért elmondható, hogy ez hiánypótló kutatási munka.

A tanulmány részeredményeit elsőként Magyarországon publikáltam a Számvitel-Adó-Könyvvizsgálat című szakmai lapban. A szakemberek körében ez nagy érdeklődést váltott ki és pozitívan értékelték a munkát. Ezt bizonyítja az is, hogy a szaklap további számaiban más ország számviteli szabályozásának hasonló feldolgozását is közzétették (például Románia, Németország). Ezenkívül Szlovákiában is ismertettem a kutatási eredményeket szaklapokban és nemzetközi konferenciákon, amelyeket a téziszfüzet 7. fejezetében feltüntettem.

A kutatásom során nyert ismeretek további munkám során is hasznosíthatóak, különböző kurzusokon, előadásokon. Úgy Magyarországon, mint Szlovákiában folyamatban van a gyakorlati szakemberek felkészítése a számvitel harmonizációjának megoldásai témakörben, mert mind a két ország egyszerre válhat az Európai Unió tagállamává és ez megköveteli a számviteli szakemberek felkészítését is.

A Kassai Műszaki Egyetem Gazdaságtudományi Karán oktatom a Számvitel tantárgyat és már az eddigiekben is, de úgy gondolom hogy a továbbiakban is nagy segítséget nyújt a kutató munkám az oktatásban.

Jelenleg a nemzetközi, és ennek hatására a nemzeti számviteli szabályozások állandó változása miatt nagy feladat hárul mind a gazdálkodókra, mind a számviteli szakemberekre. Ez az értekezés a kutatási téma egyik állomása, amely kijelöli számomra a további kutatási irányt.

7. PUBLIKÁCIÓK

SZAKLAPOK:

1. **Náklady a výnosy finančného lízingu u prenajímateľa**
(A pénzügyi lízing bérbeadójának ráfordításai és bevételei)
Poradca podnikateľa 9/98, Žilina, Szlovákia
2. **A vállalkozók beszámolási kötelezettsége Szlovákiában I.**
Szakma 2002/1, Budapest, Magyarország
3. **A vállalkozók beszámolási kötelezettsége Szlovákiában II.**
Szakma 2002/2, Budapest, Magyarország
4. **Harmonisation of International Accounting**
Research reports from the Universities of Košice 2002/6, Editorial Board „Transactions of the Universities of Košice”

PROJEKTEK - MEGRENDELÉSRE KÉSZÍTETT KUTATÁSI MUNKÁK

1. **Interakcie riešení zdrojov financovania stavby a rizík pre kombinát KŤUK**
DOLINSKÁ (A pénzügyi források és a kockázatok hatása Ktyuk Dolinská Kombinát építésénél)
Társszerzők: A Műszaki Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyi Tanszékének 9 tagja, Kassa, Szlovákia, 1997. december
2. **Lízing - moderný spôsob financovania** (Lízing, mint modern finanszírozási módszer)
Társszerzők: A Műszaki Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyi Tanszékének 6 tagja, Kassa, Szlovákia, 1998. szeptember

3. **Špekulačné obchody na burzách, Určovanie cien CP na peňažných trhoch, Obchodovanie s cennými papiermi na kapitálových trhoch v Európe**
(Spekuláns kereskedés a tőzsdén, Az értékpapírok értékének megállapítása az értékpapír piacokon, Az értékpapírokkal való kereskedelem az európai tőkepiacokon)
Társszerzők: A Műszaki Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyi Tanszékének 5 tagja, Kassa, Szlovákia 2001. szeptember,
4. **Lízings motorových vozidiel, Finančný controlling, Kapitálové trhy**
(A gépkocsik lízingelése, Pénzügyi controlling, Tőkepiaci kereskedelem)
Társszerzők: A Műszaki Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyi Tanszékének 6 tagja, Kassa, Szlovákia
2001. november,

TANKÖNYVEK:

1. **Účtovníctvo I.**, ISBN: 80-7099-603-X (Társszerző: Ing. Anna Bánociová)
ME-GK, közgazdász hallgatók részére,
Kiadó: Olympia, Rt., Kassa, Szlovákia, 2000/szeptember,
2. **Účtovníctvo II.**, ISBS: 80-7099-635-8 (Társszerző: Ing. Anna Bánociová)
ME-GK, közgazdász hallgatók részére,
Kiadó: Elfa, Kft, Kassa, Szlovákia 2001/február

KONFERENCIA

1. **Daňová optimalizácia firmy** (A vállalatok adóoptimalizálása)
Nemzetközi konferencia, Mogilev, Ukrajina, 1997. október 22.-23.
2. **Podmienky pre riadenie bankových aktív a pasív na Slovensku**
(A banki aktívák és passzívák irányításának feltételei Szlovákiában)
A ME, Gazdaságtudományi Kar nemzetközi konferenciája – Herľany,
Szlovákia, 1998. október 1.-2.

3. **Podnikateľský subjekt v podnikateľskom prostredí**
(Vállalat a vállalati környezetben), Társszerzők: Pidany,J.-Jakubová,O.
A ME, Gazdaságtudományi Kar nemzetközi konferenciája – Herľany,
Szlovákia, 1998. október 1.-2.
4. **A tőkepiacról eredő haszon és annak elszámolása**
A Rivnei Gazdaságtudományi Intézmény nemzetközi konferenciája,
Rivne, Ukrajna, 1999
5. **Používanie medzinárodných účtovných štandardov v podmienkach SR**
(A nemzetközi számviteli standardok használata Szlovákiában)
A ME, Gazdaságtudományi Kar nemzetközi konferenciája – Herľany,
Szlovákia, 1999 szeptember 22.-24.
6. **Harmonizácia účtovníctva v krajinách s trhovou ekonomikou v rámci Európskej Únie** (A számvitel harmonizációja az Európai Unión belül)
Wyższa Szkoła Zarządzania, Rzeszów, Lengyelország,
Nemzetközi konferencia, 1999 október.
7. **Faktor predĺženia firmy a jeho vplyv na konkurenčné prostredie**
(A cég eladásodása és ennek hatása a konkurens környezetre)
A kassai ME Gazdaságtudományi Kar és a prágai Gazdaságtudományi
Egyetem közös nemzetközi szemináriuma, Kassa, Szlovákia, 2000. szeptember 5.-7.
8. **Projekt certifikácie profesie účtovník v SR**
(A könyvelők certifikációjának projektje Szlovákiában)
ME, Gazdaságtudományi Kar nemzetközi konferenciája – Herľany,
Szlovákia, 2000. október 18.-20.
9. **Vývojové tendencie v oblasti harmonizácií celosvetového účtovníctva**
(A világ számviteli harmonizációjának fejlődési irányzata)
A Cseh Mezőgazdasági Egyetem, Közgazdasági Kar, Prága, Csehország
Nemzetközi konferencia, 2001. október 11.-12.

10. **Účtovníctvo životného prostredia** (Környezetvédelmi számvitel)
Gazdaságtudományi Egyetem, Nemzetközi viszonyok Kara, Pozsony, Szlovákia
Nemzetközi konferencia, 2002. május 6.

11. **Aktuálne informácie z oblasti harmonizácie účtovníctva**
(A számviteli harmonizáció aktuális ismertetése)
ME, Gazdaságtudományi Kar nemzetközi konferenciája – Herľany,
Szlovákia, 2002. szeptember 5.-7.

12. **Účtovné predpisy a účtovné štandardy vybraných štátov**
(Fejlett országok számviteli előírásai és számviteli standardjai)
Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdasági informatika Kar, Pozsony, Szlovákia,
Nemzetközi tudományos konferencia, 2002. szeptember 18.-20.